

Джельсоміно в Країні брехунів (скорочено)

Джанні Родарі

Джанні Родарі

Джельсоміно в Країні брехунів

Моїй донечці Паолі та всім іншим дітям

Стислий переказ по главах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

ВАРТ ДЖЕЛЬСОМІНО ГОЛОС ПОДАТИ — І ЙДЕ ВОРОТАР М'ЯЧ ДІСТАВАТИ

Джельсоміно сам розповів мені свою історію. І поки я дослухав її, то ледве не оглух, бо у Джельсоміно такий сильнючий голос, що навіть коли він розмовляє впівголоса, його чують пасажери в реактивних літаках на висоті десяти тисяч метрів над рівнем моря.

Сьогодні Джельсоміно – славетний тенор. Його знають усюди, у нього зараз дуже відоме ім'я. Змалку ж хлопчика звали Джельсоміно, тобто Жасмин. Під цим іменем він і лишиться в нашій оповіді.

Жив собі нічим не примітний хлопчина, але з оглушливим голосом. Це підтвердив уже його перший крик при народженні, що збудив усіх селян. На щастя, невдовзі він навчився спати з вечора до ранку. Він починав плакати рівно о сьомій ранку, коли людям треба прокидатися, щоб іти на роботу.

Коли Джельсоміно виповнилося шість років, його відвели до школи. Вчитель почав перекличку. Коли хлопчик сказав, що присутній, розлетілася на друзки грифельна дошка. Вчитель подумав, що це хтось кинув камінь, і почав допитувати учнів. Коли Джельсоміно сказав, що не він кинув, посипалися шибки. Вчитель подумав, що це зробив хтось знадвору.

Другого дня вчитель знову заходився робити перекличку і знову дійшов до імені Джельсоміно. Коли хлопчик сказав, що він присутній, шибки, щойно вставлені, дрібними скалками посипалися на тротуар. Учитель все зрозумів і просив хлопця говорити впівголоса. Та навіть так він розтрощив нову дошку. Вчитель сказав мовчати, бо хто мовчить – десятьох учить.

Відтоді для Джельсоміно почалися пекельні муки. У школі він затикав собі рота носовичком. Але й через нього голос лунав так гучно, що товариші в класі змушені були затикати ватую вуха. Тому і вчитель намагався викликати Джельсоміно якомога рідше. Але Джельсоміно був зразковим учнем. Вдома йому було суворо заборонено навіть розтуляти рота. Щоб хоч трохи розважитися, Джельсоміно йшов чимдалі від

села, лягав долілиць на землю й починав співати. Кроти, черв'яки, мурашки та інші підземні мешканці вилазили на поверхню і чимдуж тікали на багато кілометрів.

Тільки один-єдиний раз Джельсоміно забув про свою звичну обережність. Сталося це на стадіоні під час дуже важливого футбольного матчу. Джельсоміно не був запеклим уболівальником, але помалу-малу гра захопила і його. Десь у середині першого тайму команда його села під запальні вигуки глядачів повела атаку на ворога суперників. "Уперед!" — закричав і собі на повен голос Джельсоміно. М'яч змінив напрямок, і був забитий гол. А Джельсоміно, оговтавшись, відразу збагнув, що він накоїв. Хлопець вирішив зрівняти рахунок, тобто забити гол і в протилежні ворота. У другому таймі випала така нагода.

Джельсоміно був чесний і чистий, як джерельна вода. Отаким він і ріс, аж поки став юнаком, невисоким, худорлявим; тож ім'я Жасмин йому дуже пасувало. Джельсоміно так би й залишався довіку хліборобом, якби не трапилася з ним страх неприємна пригода, про яку ви зараз дізнаєтеся.

Він не міг спочатку й припустити, що голосом здатен грушу обтрусити

Якось уранці Джельсоміно вийшов у садок і побачив, що груші вже достигли. У хлопця не було драбини, і він придумав обтрусити дерево своїм голосом. Він підійшов під дерево, задер голову і напівжартома-напівсерйозно крикнув: "Нуте, груші, додолу!". Груші відривалися од гілок і падали на землю. Джельсоміно це дуже втішило.

Поки Джельсоміно ходив отак від дерева до дерева й голосом обтрушував груші, на нього звернув увагу сусід, покликав дружину і сказав, що хлопець – лихий чаклун. Ще до вечора все село знало про новину. Але згоди між жителями не було: одні казали, що Джельсоміно – святий чародій, а другі – що він лихий чаклун.

Джельсоміно пояснив людям, що все зробив за допомогою голосу, а не чарів. Але люди не вірили. Хлопець вирішив піти світ за очі, бо батьки уже померли, а найкращі друзі загинули на війні. Уже відходячи, хлопець подумав, що треба утнути щось таке, щоб люди надовго запам'ятали. І він на повен голос крикнув: "Прощайте!". У чоловіків вихором позривало з голови капелюхи. Підстаркуваті дами кинулися навздогін за своїми перуками. Капелюхи й перуки віднесло на багато кілометрів, а деякі з них навіть залетіли за кордон.

Через кілька днів і Джельсоміно перейшов кордон, потрапивши у найдивовижнішу країну світу.

ДЖЕЛЬСОМІНО ГОЛОСНО ПРОГОВОРІВ І КОТА-ШКАНДИБЧИКА ОЖИВИВ

Найперше, що побачив Джельсоміно у тій іноземній країні, була срібна монета біля тротуару у всіх на очах. Ніхто її не брав, а хлопцеві були потрібні гроші. Він вирішив спочатку запитати, чи ніхто її не загубив. Джельсоміно підійшов до купки людей, що пильно стежили за ним, перешіптуючись поміж собою, і показав їм монету, тихо запитавши, чи не вони загубили. Люди сказали іти геть і не показувати монету, якщо хоче уникнути лиха.

Хлопець зайшов до крамниці "Харчові та інші товари". Але там продавали зошити, коробки з фарбами, чорнило. Крамар привітався: "Добрий вечір", хоч не було й

полудня. А коли хлопець запитав, чи є хліб, крамар запитав, скільки треба: каламарчик чи два, червоного чи чорного. Хлопець думав, що продавець божевільний, але підіграв йому і спитав, де можна купити найкраще канцелярське приладдя. Продавець вказав на магазин навпроти. І саме там Джельсоміно побачив хлібини різних форм, торти, тістечка, спагетті, гори сиру, ковбаси та сосиски. У цій крамниці хліб називали канцелярським приладдям.

Джельсоміно збагнув, що у цій країні треба говорити навпаки. Хлопець попросив пів кілограма чорнила, і йому зважили пів кілограма хліба. А сир у крамниці називали гумкою. Джельсоміно поклав на прилавок щойно знайдену срібну монету. Продавець не прийняв її, бо вона була справжня. Хлопцеві порадили приходити з фальшивою монетою.

Джельсоміно кинувся бігти, бо його голос уже готовий був закричати. У глухій вуличці хлопець від злості випустив коротке: "А-а-а!". Тієї ж миті розлетівся на скалки вуличний ліхтар, а на тротуар упав з балкона винесений кимось із кімнати вазон.

Джельсоміно сказав, що коли матиме гроші, усе відшкодує. Він почув тоненький голосок. Він належав котові густо-червоного чи навіть бордового кольору. Кіт мав лише три лапи. Та найдивовижніше те, що це був контурний, окреслений лініями кіт, яких ото малюють на стінах діти. Кіт сказав, що він – син шкільної крейди, що одна дівчинка намалювала його на цій стіні крейдою, яку вкрала у школі, але не домалювала однієї лапи. Через це кіт назвав себе Шкандибчиком. А з стіни він вирвався завдяки голосу Джельсоміно.

На вулицю раптом вийшов справжній кіт, на чотирьох лапах. Але він вважав себе собакою Дружком і гавкав. Шкандибчик пояснив хлопцеві, що тут Країна брехунів. Тут за законом усі мусять брехати. І горе тим, хто каже правду: на них накладають такі штрафи, що шкуру здирають разом із хвостом. І тут Шкандибчик, який за той час, поки був на стіні, багато чого побачив і запам'ятав, детально описав Джельсоміно Країну брехунів.

КОРОТКО Й ПРАВДИВО ПРО ПОДІЇ ТИХ ДНІВ ТА СТВОРЕННЯ КРАЇНИ БРЕХУНІВ

Задовго до того, як Джельсоміно потрапив до тієї країни, сюди приплив морем підступний і жорстокий пірат Джакомоне. Це був високий і товстий, уже літній чоловік, якому на схилі віку забажалося спокійного й осілого життя. Він хотів захопити якийсь острівець і покинути піратське ремесло. Своїй братії він хотів роздати гарні посади.

Зрештою скінчилося все тим, що вони загарбали цілу країну з великим столичним містом. Джакомоне, загарбавши країну, взяв собі ймення короля Джакомоне Першого, а своїх підручних призначив адміралами, камергерами, придворними та начальниками пожежних дружин. Джакомоне видав закон, який зобов'язував усіх називати його "ваша величність"; тим же, хто відмовлявся це робити, було наказано відрізати язик. А щоб нікому й ніколи не спало на думку повідати про нього правду, Джакомоне наказав своїм міністрам зробити реформу словника. Наприклад, слово "пірат" має означати "чесна, порядна людина". Замість "доброго ранку" треба було казати "добрий вечір".

Після реформи словника було видано закон, який зобов'язував усіх перейти на брехню. Він уніс страшенну плутанину. Тих, хто плутався, садили у в'язницю.

У школах Джакомоне наказав поміняти всі арифметичні дії. Щоб виконати додавання, треба було віднімати, щоб поділити – множити. Навіть учителі не в змозі були перевіряти завдання. У Країні брехунів навіть тварини були змушені говорити неправду: собаки – нявкали, коти – гавкали, коні – мукали, а лев, що сидів у клітці в звіринці, мусив пищати, бо рикати наказали мишам.

Тільки риба в воді та птахи в повітрі могли не зважати на всі закони короля Джакомоне. Адже риба завжди мовчить, а птахів не могла заарештувати королівська сторожа.

Джельсоміно слухав розповідь Шкандибчика, і йому ставало дедалі сумніше. Кіт і хлопець були голодні, тому вирушили на пошуки їжі. Але перед тим кіт своєю лапою, намальованою червоною крейдою, надряпав на тому місці, де від нього залишався ледь помітний слід: "Няв! Хай живе воля!".

Роздобути щось попоїсти було не так просто. Поки вони блукали містом, Джельсоміно весь час дивився під ноги, сподіваючись знайти фальшиву монету. А кіт Шкандибчик пильно придивлявся до перехожих, ніби шукав серед них когось знайомого. Кіт побачив тітку Кукурудзу – підстаркувату синьйору, заступницю котів, яка щовечора приносить пакунок із недоїдками для бродячих котів, які збираються під парком короля Джакомоне. Тітка Кукурудза була пряма, як палиця, сухорлява, сувора на вигляд бабуса заввишки майже два метри. Глянувши на неї, можна було подумати, що вона з тих бабусь, які ганяють котів мітлою. Насправді ж, усе було якраз навпаки.

Простуючи за нею, Джельсоміно зі своїм товаришем вийшли на невеличкий майдан. Тут тітку Кукурудзу зустрів безладним гавкотом десяток худючих, облуплених котів. Діждавшись, коли тітка Кукурудза розгорнула свій пакунок і почала викладати з нього недоїдки на тротуар, Шкандибчик стрибнув усередину котячої зграї й щосили вереснув: "Ня-ав!". Щоб кіт нявчав, а не гавкав,— такого тутешні коти давно не чули! Вони від здивування залякли на місці й стояли мов укопані. А Шкандибчик тим часом схопив своїми гострими зубами дві голови тріски й хребет камбали, чотирма сягнистими стрибками досяг гребеня паркового муру і з нього шаснув у кущі.

Джельсоміно оглянувся довкола. Йому теж закортіло перелізти через мур, але на нього підозріло поглядала тітка Кукурудза. Хлопець звернув у іншу вулицю.

Коти, отямившись, безладно загавкали, чіпляючись за спідницю тітки Кукурудзи. Вона віддала котам решту недоїдків і, глянувши востаннє на мур, за яким зник Шкандибчик, почимчикувала додому.

А Джельсоміно, ледве звернувши за ріг, знайшов нарешті фальшиву монету, яку так шукав, і заплатив за хліб та сир, чи як тут казали, за "каламарчик чорнила й гумку". Швидко спадала ніч, Джельсоміно був зморений і хотів спати. Побачивши відчинені двері, він прошмигнув у них і опинився в підвалі. Там хлопець приліг на купу вугілля і відразу ж заснув.

ШКАНДИБЧИК САМ І БЕЗ ЧИЇХОСЬ СПОНУК ПІДГЛЕДІВ У ДЖАКОМОНЕ АЖ

СТО ПЕРУК

Шкандибчик уперше в житті поїв. Досі, поки він залишався намальованим на стіні, йому ніколи не хотілося їсти. Кіт уперше проводив ніч у королівському парку. Глянувши на палац, Шкандибчик побачив на останньому поверсі ряд яскраво освітлених вікон. Шкандибчик видерся з поверху на поверх до освітлених вікон і заглянув у величезну залу, що знаходилася перед спальнею його величності.

Там двома нескінченними рядами стояли камердинери, слуги, придворні, камергери, адмірали, міністри й інші сановники і низько вклонялися королеві Джакомоне, який проходив повз них. Він був здоровенний, товстий і такий страшний, що можна було злякатися. В ньому приваблювали лише густі довгі кучері вогненно-оранжевого кольору. Коли він проходив, усі низько вклонялися йому і шанобливо бубоніли: "На добридень, ваша величносте! Щасливої вам днини, володарю!".

Король говорив, що йому не хочеться спати. Звісно ж, це було зовсім навпаки. Але він так звик примушувати брехати інших, що вже й сам брехав, як шовком шив, і першим вірив цій брехні. "У вашої величності дуже бридка фізіономія", — зауважив один із міністрів. Джакомоне люто глянув на нього, але відразу ж похопився: адже ці слова означали, що його обличчя аж пашило свіжістю. Король посунув до спальні.

Шкандибчик, щоб спостерігати далі, переліз до другого вікна. Джакомоне заходився розчісувати золотим гребінцем свої чудові густі кучері. А потім обережно взяв два пасма біля скронь, зробив руками рух назад – і голова його стала лиса як макогін. Шкандибчик здивувався, що це була перука. Лиса голова його величності мала відразливий червоно-бурий колір і була всіяна гулями й струпами, які Джакомоне чухав, скрушно зітхаючи. Потім він підійшов до шафи, розчинив її навстіж, і Шкандибчик з подиву аж очі вирячив. Там були перуки всяких кольорів. На людях Джакомоне завжди з'являвся в оранжевій перуці, але у спальні, залишившись наодинці, він любив перед сном міняти перуки, щоб хоч трохи забути про свою лисину. На очах у Шкандибчика його величність приміряв одну за одною кількадесят перук, оглядаючи себе у дзеркалі.

Шкандибчик вирішив, що ночувати в парку, ризикуючи потрапити до рук королівської сторожі, було б необачно. Тому він знову переліз через мур і опинився на центральному майдані міста. У кота засвербіла лапка, а це означало, що він хоче написати привітання королю брехунів. Кіт своєю лапою, намальованою червоною крейдою, написав на стіні королівського палацу, поряд із головним входом: "Король Джакомоне носить перуку!". За чверть години кіт разів сто написав ці слова і аж стомився.

Якраз посеред майдану височіла мармурова колона, прикрашена скульптурами, що славили подвиги короля Джакомоне. На вершині колони було вдосталь місця, щоб кіт із трьома лапами міг там простягнутися і в повній безпеці гарно виспатися. Шкандибчик видерся по колоні й зручно розлігся на її широкій маківці.

СПОЧАТКУ ШКАНДИБЧИК ЗЛЯКАВСЯ, А ПОТІМ ЗРАДІВ, ЩО ВПІЙМАВСЯ

На світанку Шкандибчик прокинувся від страшного галасу, бо на майдані

вирувала юрба, яка, прочитавши Шкандибчикові написи, вибухала сміхом. Крики й регіт розбудили короля Джакомоне. Король думав, що люди так радіють через нього, тому захотів вийти на балкон з промовою. Секретар Джакомоне завжди носив під пахвою пухку теку, напхану готовими промовами на будь-яку тему. Король вибрав промову про колір волосся й вибіг на балкон.

Поява його величності викликала щось схоже і на грім оплесків, і на гучний регіт. Багато хто з недовірливих придворних розцінив це як відвертий посміх і проїнявся підозрілою настороженістю. Проте Джакомоне сприйняв цей гам за схвальні оплески і, подякувавши своїм підданам радісною усмішкою, заходився читати промову.

Один із придворних смикнув Джакомоне за рукав і прошепотів йому на вухо, що хтось понаписував на стінах, що король носить перуку. Через те люди й сміються. Це так подіяло на Джакомоне, що він випустив із рук аркуші своєї промови. Король наказав жандармам негайно очистити майдан від людей. Потім звелів відрізати язика тому придворному, який з'ясував, чому сміються люди, і сповістив королеві прикру новину. Бідолаха згорячу став благати, щоб йому залишили язик. Він геть забув, що треба було просити залишити йому носа. Тоді, принаймні, йому одрізали б носа і залишили язика. Та Джакомоне на цьому не вгамував своєї люті. По всьому королівству було розіслано наказ, у якому обіцялося сто тисяч фальшивих талерів тому, хто назве людину, котра скривдила його королівську величність. А на майдані перед королівським палацом, біля підніжжя колони, було споруджено гільйотину, щоб відрубати голову зухвалому писаці.

Шкандибчик на колоні перелякався. З обережності кіт скрутився клубочком і цілісінський день пролежав на своїй схованці. Надвечір він спустився по колоні. Кіт відчув, як у нього приємно засвербіла передня права лапа. Кіт своєю лапою надряпав на сокирі гільйотини нове послання королеві Джакомоне: "Тепер правда всім відома: голомозий Джакомоне". Як тільки було закінчено напис, свербіти враз перестало. Проте Шкандибчик із занепокоєнням помітив, що його лапа покортшала на кілька міліметрів. Раптом його підбрала тітка Кукурудза.

Стислий переказ по главах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

НАШ ШКАНДИБЧИК МАРНО ЧАС НЕ ГАЄ — ВІН КОТІВ-ПРИБЛУД НЯВКАТИ НАВЧАЄ

Тітка Кукурудза принесла Шкандибчика додому і пришила його до спинки м'якого крісла. Вона сказала котові, що він – рідкісна тварина, і вона чекає від нього великих справ. Адже у неї є семеро котів, які гавкають. А вона любить котів і хоче, щоб вони нявкали. Шкандибчик почав проїматися симпатією до цієї старої синьйори, яка, без сумніву, врятувала його від жандармів і якій уже в печінках сидять гавкучі коти.

Тітка взяла книжку "Трактат про чистоту" на вісімсот двадцять чотири сторінки і почала читати котові: "Розділ перший. Чому не слід писати своє ім'я на стінах", "Розділ другий. Чому не слід писати на стінах імена своїх друзів". Раптом прийшла дівчинка

років на десять. Її звали Ромолетта, і це була саме та дівчинка, що намалювала кота. Шкандибчик подякував їй. А тітка Кукурудза сказала, що їм обом не завадить повчитися того, про що пишеться у книжці. Дівчинка сіла, і тітка заходилася читати третій розділ, у якому пояснювалося, чому не можна писати на стінах образливих для перехожих слів. Шкандибчик і Ромолетта слухали з великою увагою. Бідолашному котові, пришитому до крісла, нічого іншого не лишалося, а Ромолетта робила це не без певних хитрощів, про які ви невдовзі дізнаєтесь.

Дійшовши до десятого розділу, тітка Кукурудза стала позіхати, а згодом заснула. Ромолетта взяла ножиці і звільнила кота. Вони тікали через кухню, і Шкандибчик відчув запах інших котів. Семеро кошенят загавкали. Шкандибчик, кульгаючи, пройшов через кухню і сів перед своїми сімома братами. Він нявкнув. Всім сімом кошенятам ураз стало кепсько. Шкандибчик пояснив кошенятам, що вони повинні нявкати.

І поки Ромолетта трималася за живіт від сміху, найменше кошеня почало боязко нявкати. Йому стало вторити вже сильніше друге. Потім до хору приєдналося третє кошеня. А невдовзі занявкали всі семеро кошенят.

Ромолетта із Шкандибчиком вибігли надвір. А тітка Кукурудза прокинулася й вийшла на кухню. Клацнув вимикач, і всі побачили, як по обличчю старої синьйори течуть сльози щастя. Вона раділа, що кошенята нявкали. Тітка випустила їх, і вони побігли надвір.

За цим незвичайним видовищем непомітно й пильно стежив синьйор Калімеро, власник будинку. Через свою скупість сам він тулився на піддашші, а весь будинок, до останнього куточка, здавав наймачам. Людиною він був препоганою і підлою, як усі донощики. Він чув, як тітка вихваляла кошенят за нявкання, і написав міністрові донос, підписавшись "Друг брехні". Коли Калімеро опускав листа, він побачив Ромолетту і Шкандибчика. Вони стояли перед стіною і збиралися скоїти таке, за що їм довелося б вислухати ще десять розділів із книжки тітки Кукурудзи.

Побачивши їх, донощик одразу відчув: щось негаразд. Він причаївся в темному під'їзді і зміг собі на втіху прочитати нове Шкандибчикове послання королеві Джакомоне: "День, коли коти занявкають хоч стиха, Джакомоне принесе ківш лиха". Ще не встигли Ромолетта й Шкандибчик відійти від стіни, як Калімеро примчав додому і з радістю настрочив міністрові нового листа.

Тим часом Шкандибчик ще дужче закульгав і з занепокоєнням помітив, що його права лапа покоротшала ще на кілька міліметрів. Ромолетта сказала, що знає одного художника, у якого можна позичити трохи фарби, щоб не стирати лапку.

БАНАНІТО, НАШ ХУДОЖНИК, КИНУВ ПЕНЗЛЯ, СХОПИВ НОЖИК

Того вечора художникові Бананіто не спалося. Скоцюрбившись на табуретці, він сидів один як палець у своїй кімнаті на піддашші, дивився на картини і сумно думав, що його картинам чогось бракує.

У цю мить на його підвіконня стрибнув Шкандибчик. Він дістався сюди по дахах, вирішивши зайти до кімнати через вікно, щоб не турбувати марно господаря. Кіт хотів

взяти фарби, коли художник засне. Але те, що Шкандибчик побачив, примусило його вклякнути. Він подумав, що на картинах усе перебільшено: у коня 13 ніг, у чоловіка 3 носи.

А Бананіто взяв тюбик зеленої фарби, видувив його на палітру і заходився накладати зелені мазки на всі картини поспіль – на кінські ноги, на три носи, на очі якоїсь синьйори: їх у неї було шестеро – по троє з кожного боку. Упоравшись із цим, він одступив на кілька кроків і примружив очі, аби ліпше оцінити наслідки своєї роботи. Картини нітрохи не стали кращі. Шкандибчик бачив, як Бананіто сумно похнюпив голову. Бананіто тим часом узяв тюбик з іншою фарбою, видувив його на палітру і знову заходився накладати мазки на всі картини. Згодом художник вирішив порізати усі картини. Але кіт подумав, що художник хоче когось вбити, і стрибнув у кімнату. Тієї ж самої миті відчинилися навстіж двері, і на піддашшя ввірвався захеканий, спітнілий, весь у вугільному поросі й вапні... Джельсоміно!

І на очах у художника, який від подиву розкрив рота й заляк із піднятим ножом, Джельсоміно і Шкандибчик міцно обнялися й на радісах пішли в танок.

ЯК ДЖЕЛЬСОМІНО СПРОСОННЯ ЗАСПІВАВ, І ЯК МАЕСТРО ДОМІСОЛЬ ЙОГО ВРЯТУВАВ

Джельсоміно, як ви, напевне, пам'ятаєте, заснув у підвалі на купі вугілля. У сні він співав і розбудив пів міста. Стражники бігали туди-сюди, але нікого не бачили на безлюдних вулицях.

Прокинувся й директор міського театру, який мешкав на протилежному кінці міста, кілометрів за десять від Джельсоміно. Директор подумав, що якби мав такого співака, то його театр був би завжди переповнений. А театр у цьому місті переживав кризу, навіть був на межі краху. Співаків у Країні брехунів було мало, та й ті вважали своїм обов'язком співати фальшиво. А все тому, що, коли вони співали гарно, глядачі горланили: "Перестань гавкати, собако!" А коли співали погано, публіка кричала: "Браво! Бравіссімо! Біс!" Співаки, ясна річ, хотіли, щоб їм кричали "браво!", і співали погано.

Директор театру похапки одягнувся і пішов шукати співака. Можете собі уявити подив маестро, коли при тьмяному світлі своєї запальнички він побачив, що незвичайний голос линує із грудей хлопчини, який спав на купі вугілля. Директор тішився, що знайшов скарб, який допоможе йому розбагатіти. Директор театру розбудив Джельсоміно й відрекомендувався йому: "маестро Домісоль".

Джельсоміно пробував відмовитися від пропозиції Домісоля. Але директор силоміць потяг за собою хлопця. Вдома директор наказав співати. І Джельсоміно почав співати одну з тих пісень, які виконували в його селі. Він намагався співати якнайтихіше і при цьому не зводив очей із шибок, що сильно тремтіли. До кінця пісні розсипалася люстра і шибки. Домісоль кинувся обнімати Джельсоміно і пообіцяв, що хлопець стане багатим і відомим.

Джельсоміно відчув приємне хвилювання. Ще б пак: уперше в житті його хвалили за спів. Джельсоміно заспівав ще одну пісню, цього разу вже не дуже стримуючи свій

голос. У сусідніх будинках одна за одною сипалися шибки, перелякані люди думали, що почався землетрус. Пронизливо завиваючи, вулицями промчали пожежні машини. Юрби людей висипали з будинків і тікали за місто, тримаючи на руках сонних дітей і штовхаючи поперед себе візочки з пожитками.

Маестро Домісоль не тямив себе від захоплення. Він добре нагодував хлопця, пообіцяв найкращу кімнату, яку обіб'ють повстю, щоб Джельсоміно міг співати.

Джельсоміно все поривався вибігти на вулицю і заспокоїти переляканих жителів або хоч зателефонувати пожежникам, щоб вони не гасали марно по місту. Але маестро Домісоль спинив його: хлопця могли арештувати.

ДЖЕЛЬСОМІНО ПУБЛІКУ ПОКОРЯЄ, АЛЕ ДОМІСОЛЯ ВЩЕНТ РОЗОРЯЄ

Прокинувшись уранці, жителі міста побачили на кожному розі афішу, в якій повідомлялося про концерт Джельсоміно. Того ранку, як уже знають наші читачі, у місті панував великий переполох (на фасаді королівського палацу було виявлено славетну фразу, що її написав Шкандибчик). Пополудні напруження трохи спало, і ввечері у театрі було повно людей. Народ ішов хмарою, сподіваючись почути справжнього співака.

Рівно о дев'ятій у королівській ложі з'явився його величність Джакомоне Перший, гордо несучи на голові оранжеву перуку. Всі глядачі встали, вклонилися йому і знову сіли, намагаючись на перуку не дивитися. Ніхто не дозволив собі зробити найменшого натяку на ранкову оказію, бо всі знали, що театр кишить донощиками.

Щойно Джельсоміно вийшов на сцену, відразу ж за сигналом агентів Домісоля в залі пролунали свист і крики: "Геть, Джельсоміно!", "Зійди з кону, собако!", "Стрибай у своє болото, жабо!". Джельсоміно терпеливо вислухав ці та інші викрики, прокашлявся і зачекав, поки настане повна тиша. Потім він почав співати першу пісню програми. Щоб голос його звучав якомога ніжніше, Джельсоміно ледве розтуляв губи, тому віддалік здавалося, ніби він не розтуляє рота. Це була проста пісня з трохи смішними словами, яку співали в його рідному селі. Але Джельсоміно виконував її з таким почуттям, що невдовзі по всій залі заплакали глядачі. Глядачам сподобався спів хлопця.

Джельсоміно відкланявся й почав співати другу пісню. Цього разу він трохи розійшовся. Джельсоміно, забувши про свою звичну обережність, узяв високу ноту, яка викликала бурю захоплення у великої юрби слухачів, котрі не змогли дістати квитків і стояли за кілька кілометрів від театру.

Джельсоміно й цього разу чекав оплесків, або, точніше, нового урагану свисту й образливих вигуків. Але натомість почувся вибух сміху, від якого він аж остовпів. Здавалося, публіка забула про нього. Всі повернулися до нього спиною і, заливаючись реготом, дивилися у зовсім інший бік. Джельсоміно теж глянув туди, і від того, що він побачив, кров застигла у нього в жилах і пересохло в горлі. Славетна оранжева перука злетіла в повітря й оголила голову короля Джакомоне. Король не помітив нічого, і ніхто не насмільювався сказати йому правду.

А Домісоль, що стояв спиною до зали, не міг нічого бачити. Він зробив

Джельсоміно знак, щоб той починав співати третю пісню. "Якщо Джакомоне так осоромився,— подумав Джельсоміно,— нема необхідності, щоб і мене спіткало те ж саме. Цього разу я хочу справді заспівати гарно". І він заспівав так гарно, з таким натхненням, заспівав таким могутнім голосом, що вже з перших нот театр став поволі розвалюватися. Першими розбилися й упали люстри, придавивши частину глядачів, що не встигли сховатися в безпечне місце. Потім завалився цілий ярус лож – саме той, в якому була й королівська ложа. Проте Джакомоне, на своє щастя, уже встиг покинути театр. Він поглянув на себе в дзеркало, аби перевірити, чи не треба ще припудрити щоки, і з жахом помітив, що його перука полетіла геть. Кажуть, того вечора за наказом короля повідрізали язики всім придворним, які були разом з ним у театрі, за те, що вони не сповістили йому про таку сумну подію.

А тим часом, поки Джельсоміно співав, публіка, штовхаючись, кинулася до виходу. Коли з гуркотом упали останній ярус і гальорка, в театрі залишилися тільки Джельсоміно та Домісоль. Хлопець, заплющивши очі, співав далі, він думав лише про втіху, яку мав від співу. Домісоль у відчаї рвав на собі чуба і кричав, що він тепер банкрут.

А натовп на майдані перед театром цього разу вигукував: "Браво! Браво!". Але люди кричали "браво!" тому, що він співав гарно, а не тому, що їм не подобався його спів.

Джельсоміно закінчив пісню високою нотою, яка перевернула уламки, що залишилися від театру, і підняла велетенську хмару пилу. Аж тепер він усвідомив, якої наробив біди. Хлопець кинувся тікати. Але Домісоль, намагаючись не втратити його з очей, кинувся за ним навздогін із криком заплатити за театр. Джельсоміно забіг на якесь піддашся і опинився у майстерні Бананіто саме в ту мить, коли Шкандибчик стрибав туди з підвіконня.

Стислий переказ по главах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

ЯКЩО МИТЕЦЬ ЗНАЄ ФАХ ГЕНІАЛЬНО, ВСЕ ГАРНЕ В НЬОГО ПОСТАЄ РЕАЛЬНО

Бананіто так і лишився стояти з розкритим ротом, слухаючи, як Джельсоміно й Шкандибчик навперебій розповідали одне одному про свої пригоди. В руці він досі ще тримав ножа, хоч зараз уже не пам'ятав, для чого взяв його. Та досить йому було окинути поглядом свою кімнату, щоб знову впасти в найбезнадійніший відчай. Його картини були такі ж погані й бридкі.

Джельсоміно поглянув на картини і порадив прибрати у коня (на думку художника – це корова) кілька ніг. Хлопцеві вдалося переконати художника, і картина покращала. Коли на картині залишилося нарешті чотири ноги, несподівано пролунало радісне іржання, і тої ж миті з полотна на підлогу зістрибнув кінь і побіг легеньким клусом по кімнаті. Кінь сказав, що він справжній красень. Він скочив за поріг на сходи. Там він зацокотів чотирма копитами, швидко спускаючись із поверху на поверх. Невдовзі наші друзі побачили з вікон, як він, гордо піднявши голову, перебіг провулок і подався за місто у відкриті зелені простори. Бананіто сказав, що це справді кінь, а не корова.

Друзі перейшли до іншої картини – верблюда з багатьма горбами. Їх було стільки, що вони скидалися на дюни в пустелі. Художник заходився зішкрібати ці горби, аж поки їх залишилося тільки два. А коли лишився лише один хвіст, картина ожила. Перед тим як піти, верблюд теж оглянув себе в дзеркало й вирішив, що він красень.

Тим часом Бананіто так захопився, що бігав від картини до картини, зішкрібаючи зайві деталі ножом. А картини, звільнені від брехні, яка їх спотворювала, ставали справді гарними, правдивими і оживали просто на очах. Собаки, вівці, кози зістрибували з полотен і йшли у широкий світ шукати долі або просто мишей, якщо це були коти. Тільки одну картину Бананіто порізав на шматочки. Це був портрет того придворного вельможі, що забажав бути намальованим із трьома носами. А Шкандибчик ходив сюди-туди по кімнаті, щось шукаючи, і не знаходив. Про це неважко було здогадатися – він хотів їсти. Нишпорячи в темному закутку, Шкандибчик натрапив на вкриту пилом невеличку картину. На ній була намальована дивовижна істота, що нагадувала засмажену курку, коли б та мала тільки два стегна. Але їх було стільки, що істота дуже скидалася на стоногу.

Кіт підніс до Бананіто картину і попросив його вправно попрацювати своїм ножом. Курка, правда, не ожила, та все одно відокремилася від полотна, паруючи й апетитно пахнучи, ніби її щойно витягли з печі.

Поївши, друзі захотіли пити. Бананіто у пориві натхнення намалював пляшку шипучого апельсинового соку. Пляшка з бульканням і шипінням відокремилася від полотна. Троє друзів запили вечерю апельсиновим соком і сказали чимало добрих слів про малярство, оперний спів та котів. Шкандибчик раптом засмутився, бо він несправжній кіт, і у нього лиш три лапи.

Художник відразу ж узяв пензлі й за хвилину намалював котячу лапу, яка сподобалася б навіть самому Котові в чоботях. Та найголовніше було те, що лапа приросла Шкандибчикові якраз там, де треба, і він спочатку несміло, а потім дедалі впевненіше став ходити по кімнаті.

Тієї ночі Бананіто вирішив на знак поваги віддати свою розкладачку Джельсоміно, а сам уклався на підлозі на купі старих полотен. А Шкандибчик зручно вмовстився у широкий кишені художничового халата, що висів на дверях. Він солодко проспав там цілу ніч і бачив солодкі сни.

ДЖЕЛЬСОМІНО ГАЗЕТУ ЧИТАЄ, І ВІД ЦЬОГО ЙОГО ДРІЖ ПРОЙМАЄ

Рано-вранці, озброївшись пензлями, фарбами, полотном та натхненням, Бананіто вийшов з дому. Він горів нетерпінням показати всім свій хист. Джельсоміно ще спав, і Шкандибчик пішов провести художника. Кіт порадив малювати квіти і продавати їх.

Провівши Бананіто, Шкандибчик купив газету, добре знаючи: його другові Джельсоміно приємно буде довідатися, що пише преса про вчорашній концерт. Газета називалася "Витончений брехун" і подавала усі факти й повідомлення, ясна річ, на брехливий лад. У такий самий спосіб повідомлялося і про концерт Джельсоміно. В замітці, наприклад, писалося, що "відомий тенор мовчав від першої до останньої хвилини свого виступу". Газета опублікувала також фотографії руїн колишнього театру,

під якою був підпис: "Як може бачити кожен читач своїми вухами, з театром анімогісінько не сталося". Джельсоміно й Шкандибчик добре-таки насміялися, читаючи газету "Витончений брехун".

На останній сторінці, аж унизу, було надруковано коротеньку замітку під заголовком: "Спростування". У ній Джельсоміно прочитав: "Якнайрішучіше спростовується, нібито сьогодні о третій ночі поліція заарештувала в Криничному провулку синьйору тітку Кукурудзу та її небогу Ромолетту. Обидві ці особи, звичайно ж, не було відвезено близько п'ятої ранку до божевільні, як дехто вважає". Це означало, що тітка і дівчинка справді сиділи в божевільні.

Друзі побачили в газеті ще одне оголошення: "Зовсім не відповідає дійсності, ніби поліція розшукує відомого тенора Джельсоміно. Для цього немає жодних підстав, бо Джельсоміно зовсім не зобов'язаний відповідати за шкоду, якої він не завдав міському театрові. Через те, хто б не дізнався, де переховується Джельсоміно, нехай не заявляє про це в поліцію, тому що буде суворо покараний". Шкандибчик сказав хлопцеві не виходити з хати, а сам побіг послухати новини.

ЗАКОН КРАЇНИ БРЕХУНІВ СВАВІЛЬНИЙ: ХТО СКАЗАВ ПРАВДУ - БОЖЕВІЛЬНИЙ

Листи донощика Калімера привели в рух усю поліційну машину. Тієї ночі жандарми схопили тітку Кукурудзу і Ромолетту і відвезли їх до в'язниці.

Начальник в'язниці спершу допитав тітку Кукурудзу. Арешт не налякав її. Тепер, коли семеро її кошенят повернули собі природну здатність нявкати, вона говорила правду, говорила, що нявкають саме коти. Начальник в'язниці вирішив, що жінка збожеволіла. Ромолетту теж відправили у божевільню.

Начальник жандармів відвіз обох до божевільні, де їх негайно прийняли і помістили у великій палаті вкупі з іншими божевільними, яких теж позаарештовували тільки за те, що вони казали правду.

Але на цьому події тієї ночі не скінчилися. На начальника жандармів, коли він нарешті повернувся до кабінету, чекав донощик Калімеро Вексель, бо хотів отримати сто тисяч фальшивих талерів. Але начальник теж відправив його в божевільню.

Управшись з Калімеро, начальник жандармів хотів було піти поспати, але в цей час із різних кінців міста стали лунати тривожні дзвінки: люди повідомляли, що собаки нявкають (а це нявкали коти тітки Кукурудзи). Начальник розіслав по місту жандармів ловити "нявкаючих собак". Десять за півгодини було схоплено найменшеньке кошеня. Воно так захопилося своїм нявканням, що й не зогледілося, як його з усіх боків оточили. Згодом зловили друге, третє, четверте, п'яте і шосте кошеня. Але сьоме навчило нявкати ще одного кота, яким виявився знайомий нам Дружок. Дружок дав себе зловити відразу. А от сьоме кошеня, найстарше з усієї компанії, виявилось найспритнішим: воно видерлося на дерево і довгенько там розважалося, виконуючи найкращі арії з котячого репертуару і викликаючи люту у своїх переслідувачів.

На цей незвичайний концерт збіглася велика юрма людей. Одні підтримували жандармів, інші – жартували, а може, й вболівали за кошеня і підбадьорювали його, вигукуючи: "Няв! Няв!". Зібралось на це видовище й чимало котів, які заходилися

гавкати на сміливця трохи від заздрощів, трохи від злості. Час від часу деякі з них, передумавши, теж починали нявкати. Гицлі відразу ж хапали їх і кидали у свої мішки. Щоб змусити вперте кошеня злізти на землю, жандармам довелося викликати пожежників і підпалити дерево.

Нявкучих котів, спійманих цієї ночі, виявилось штук двадцять. Усіх їх відвезли до божевільні. Директор божевільні не знав, куди їх подіти. Він довгенько сушив над цим голову і вирішив кинути їх усіх до палати Калімеро Векселя. Через дві години він і справді збожеволів, занявкавши і замуракотівши. Він навіть ловив мишей.

Шкандибчик, зібравши всі ці новини, вже вертався додому, щоб поділитися ними з Джельсоміно, коли раптом почув, як Джельсоміно співає. Кіт зрозумів, що це – спів крізь сон.

Перед будинком кіт побачив великий натовп слухачів. Ніхто не рухався з місця, не розмовляв. І навіть коли в сусідніх будинках посипалися шибки, ніхто не висовувався з вікон і не протестував. Здавалося, що цей чарівний спів заворожив усіх. Шкандибчик помітив у натовпі й двох молодих жандармів, обличчя яких теж сяяло від захвату. Жандарми не мали наміру арештувати хлопця.

У цей час до будинку підійшов цілий загін жандармів. їхній начальник дубцем прокладав собі дорогу в натовпі: він, мабуть, недочував, і до співу Джельсоміно йому було байдуже. Шкандибчик вилетів сходами на піддашшя і блискавкою ввірвався у кімнату. Кіт розбудив хлопця і наказав тікати. Шкандибчик першим стрибнув із вікна кімнати на дах, і Джельсоміно поліз за ним.

ТЕПЕР ІСТОРІЮ ХИМЕРНУ ПРОЧИТАЙ ПРО БЕНВЕНУТО НІКОЛИ-НЕ-СІДАЙ

На щастя, будинки в тій частині міста тулилися один до одного, і хлопець з котом легко перестрибували з одного даху на інший. Але раптом Джельсоміно посковзнувся і на животі з'їхав із даху на невеличкий балкон, де якийсь дідок поливав квіти. Хлопець з котом зайшли до діда. Тим часом коліно, яким ударився Джельсоміно, розпухло просто на очах.

Дід не мав жодного крісла і ліжка. Були лиш стіл, буфет і шафа. Дідок на ім'я Бенвенуто, якого усі називали Ніколи-Не-Сідай, розповів свою історію. Він народився в сім'ї лахмітника. Такої вертлявої і непосидючої дитини ще світ не бачив. Увечері, коли його клали спати, одяга і взуття були саме враз, а вранці черевики вже муляли, а в сорочку він узагалі не влазив. У школі усі парти були для нього замалі: поки закінчувалися уроки, хлопець не міг уже вилізти з-за парти. Лахмітникові довелося відвести сина до найавторитетнішого в місті лікаря і розповісти йому все, як є. Лікар знайшов цікаву хворобу: коли хлопчик сидить, він надзвичайно швидко старіє. Для нього хвилина, проведена навсидячки, дорівнює цілій прожитій добі. Тому хлопчик мусить бути завжди на ногах, інакше за кілька днів він стане старим дідом із сивою бородою.

Після цього страшного висновку лікаря життя Бенвенуто зовсім змінилося. У школі для нього зробили спеціальну парту – без лави, вдома він їв стоячи. Ні про яке ліжко він і думати не міг, якщо не хотів прокинутися з білою бородою. Бенвенуто навчився

спати на ногах, як коні. Ось чому язикаті сусідки прозвали його Бенвенуто Ніколи-Не-Сідай. І це прізвисько залишилося за ним на все життя.

Та ось одного дня батько хлопця помирав і наказав синові знайти собі роботу, за якою не буде коли присісти. На другий день після похорону батька Бенвенуто пішов шукати роботи, але такого малого нікуди не приймали. Він вернувся додому і сів, щоб підрости. Вже за кілька хвилин він став юнаком з вусами. Можете собі уявити, як здивувалася його мати, коли побачила перед собою високого й кремезного юнака, що говорив баском і мав густі вуса.

Хлопець викотив із повітки батьків візок і попхав його вулицями міста, вигукуючи: "Несіть ганчір'я!". Так Бенвенуто почав працювати. Всі любили його. Він завжди був на ногах зі своїм візком, завжди ладний допомагати іншим, завжди за якоюсь роботою і завжди приязний. Одного разу його навіть хотіли обрати мером міста. Але Бенвенуто відмовився від цієї пропозиції. Через кілька років померла його мати. І хлопець пішов блукати по світу. Якось, проходячи повз убогу-преубогу хатину, він став свідком людської безпорадності: в постелі лежала хвора мати, а коло неї на долівці купкою сиділи дітки й гірко плакали, одне гучніше одного.

Бенвенуто зайшов до хатини, взяв на руки одне дитя і, походивши з ним трохи, загойдав його. Так само він поприсипляв і інших. Тільки найменшеньке ніяк не могло вгамуватися. Він мусив присісти з ним. Коли він підвівся, щоб уже йти, то мимохідь подивився в дзеркало: скроні йому посріблила сивина.

Іншим разом, ідучи глухої ночі вулицею якогось невеличкого села, він помітив світло в одному вікні. Заглянувши крізь шибку, Бенвенуто побачив дівчину, яка пряла вовну. Виводячи нитку, вона раз по раз зітхала і бідкалась на свою гірку долю. Вона мусила встигнути напряди, щоб сім'я не померла з голоду. Бенвенуто став прясти, та так і не зважився розбудити дівчину, що заснула. Щоразу, коли він підходив до неї, йому здавалося, що їй сняться прегарні сни. Надворі розвиднилося, зійшло сонце і збудило дівчину. Хлопець постарів, але не жалкував, бо скінчив роботу, що її мала виконати дівчина, личко якої аж сяяло радістю.

Якось Бенвенуто зустрів одного неборака-дідка, котрому прийшов час помирати. Він мріяв зіграти у карти. Бенвенуто грав стоячи, але дід сказав, що хлопець підглядає. Бенвенуто сів і дуже постарів, бо довго грав.

Отак щоразу, коли, аби допомогти комусь, Бенвенуто сідав, чуб у нього білішав і білішав. Бенвенуто Ніколи-Не-Сідай щодалі помітніше старів, і врешті-решт у нього на голові не залишилося жодної чорної волосинки. Кожна сива волосина нагадувала йому про якусь добру справу. А хіба це не найголовніше? Він лишився у Країні брехунів, бо саме тут люди найбільше потребували допомоги.

Джельсоміно послушав цю історію і вирішив поставити свій голос так, щоб він приносив людям радість. Коліно у Джельсоміно більше спухало, і він не міг уже ні стояти, ні ходити. Тому вирішили, що він побуде у старого Бенвенуто, аж поки зовсім одужає. До того ж Бенвенуто ніколи не спав і міг доглядати хлопця вночі, щоб він спросоння не заспівав.

ЯК БАНАНІТО ВПІХНУЛИ ЗА ГРАТИ Й ОЛІВЕЦЬ УЗЯВСЯ СТРАВИ ГОТУВАТИ

Бананіто, як ви легко пригадаєте, вийшов з дому рано-вранці у пошуках щастя. Він присів перед самісінькими ворітьми фабрики і заходився малювати на тротуарі грядочку чудових фіалок. Правда, це був лише малюнок, але квіточки були на ньому такої живої краси, що за мить від них полинули ніжні пахощі фіалок. Люди дивилися на них, але мусили називати гарбузами, щоб не опинитися у в'язниці.

Усі стояли довкола Бананіто затамувавши подих. Чути було тільки, як пошкрябує по камені крейда і як із кожним синім штрихом нарастають пахощі фіалок. Робітники були приголомшені. Пролунав гудок, але ніхто з робітників і з місця не зрушив, щоб поспішити на роботу. Натомість почулися вигуки: "От молодчина!". Бананіто аж тепер підвів голову і побачив очі своїх глядачів. У них він прочитав стільки захоплення, що від несподіванки аж злякався. Хутенько позбиравши свої кольорові крейдяні палички, він пішов геть. Художник був по-справжньому щасливий!

Він довгенько блукав містом, не наважуючись узятися за новий малюнок. Аж ось йому на очі потрапив собака і викликав бурю натхнення. Бананіто присів навшпиньки на тротуарі на тому самому місці, де йому сяйнула ця думка, і заходився малювати. Довкола Бананіто зібралася юрба підбрехачів. А художник намалював собаку, який ожив. Від подиву натовп аж заревів, і наче з-під землі виринув поліцейський. Натовп умить розсіявся. Поліцейський схопив художника.

Чекаючи, поки його викличе на допит начальник поліції, Бананіто змушений був сидіти в одиночній камері. Проте руки в нього аж свербіли від бажання працювати. Він намалював пташку й випустив її. Але вона не схотіла розлучатися з художником, а пурхнула йому на плече й заходилася легенько подзьобувати його у вуха. Він намалював їй просо, і вона почала їсти. Собі художник теж намалював їжу, яка "ожила". Начальник поліції накинувся на наглядача, бо подумав, що той дав їжу художникові. Бананіто, щоб виручити з біди зовсім не винного наглядача, вирішив признатися, як він роздобув собі їжу.

БАНАНІТО МІНІСТРОМ ЗРОБИЛИ Й ТАК САМО ЗНЕНАЦЬКА В ТЮРМУ ПОСАДИЛИ

Начальник поліції був великим хитруном. Він хотів, щоб художник намалював йому золото. Але король Джакомоне, якому вже встигли про все доповісти, наказав негайно доставити до нього художника. А начальникові поліції він пообіцяв медаль за заслуги.

Опинившись віч-на-віч із всемогутнім монархом, художник анітрохи не знітився. Він спокійнісінько відповідав на всі запитання, не відриваючи при цьому очей від захоплюючої оранжевої перуки, що сяяла у короля на голові.

Джакомоне мав потаємну надію, що Бананіто зуміє намалювати просто на лисині справжні кучері, які не треба буде перед сном знімати з голови і класти в комод. У глибині душі художникові було навіть шкода цього неборака, якому лисина завдавала

стільки прикрасців.

Джакомоне вирішив відкласти на певний час заманливу думку прикрасити свою лису голову живим чубом. Натомість він задумав так використати талант Бананіто, щоб увійти в історію і мати славу справжнього великого короля. Король призначив художника начальником звіринця і наказав намалювати усіх звірів, які тільки є, бо у звіринці було пусто.

До вечора були леви, тигри, крокодили, слони, папуги, черепахи, пелікани. І, звісно ж, собаки: сторожові, мисливські, гончі, хорти, шпіци, такси. У басейні опинилися білі ведмеді, тюлені, пінгвіни.

Король дав художникові кімнату в палаці й поставив коло дверей аж десять вартових, боючись, аби художник не втік.

На другий день у звіринці вже нічого було робити, і Бананіто призначили міністром харчових продуктів, або, як казали, першим паперистом держави. Йому приготували столи і все необхідне, щоб він малював просто перед входом до королівського палацу і люди могли замовляти й одержувати все, що їм тільки заманеться поїсти.

Спочатку дехто був розчарований. Якщо у Бананіто просили, наприклад, чорнила, що мовою брехунів означало хліб, то Бананіто малював каламарчик чорнила. Люди збагнули, що коли хочеш одержати від Бананіто бажану річ, називай її справжнім ім'ям. Обуренню придворних не було меж, бо скоро ніхто не буде брехати і казатиме тільки правду!

А король Джакомоне все ніяк не міг відважитися попросити Бананіто намалювати йому справжнього чуба, і поки що дозволяв робити все, що йому заманеться.

Найвойовничіший генерал пішов просто до короля Джакомоне і сказав, що малювати треба зброю, гармати. Старий пірат, слухаючи генерала, раптом відчув, як у нього закипає в жилах кров. Роздачу продуктів біля столу було негайно припинено, а Бананіто привели до короля, що чекав його з усім своїм генеральним штабом. На стінах королівської приймальні висіли величезні стратегічні карти, а слуги внесли коробку з прапорцями, щоб позначати місця майбутніх баталій. Бананіто дуже спокійно, нікого не перебиваючи, вислухав усі запальні промови воєначальників. Але художник відмовився малювати зброю. Тут зчинився страшний розгاردіяш. Усі враз загорлали, загрюкали кулаками об стіл. Король наказав посадити художника на кілька днів до божевільні. Йому заборонили мати при собі папір, олівці, фарби й пензлі. Не було в камері й шматочка цегли чи крейди.

ШКАНДИБЧИК ДЛЯ СВОГО РЯТУНКУ ЗНОВУ ХОВАЄТЬСЯ В РИСУНКУ

Коли у домі Бенвенуто Ніколи-Не-Сідай, де Джельсоміно лікував своє коліно, дізналися, що Бананіто став міністром, Шкандибчик вирішив піти до нього і вручити петицію про звільнення тітки Кукурудзи й Ромолетти. На жаль, він прибув до палацу, коли щаслива зірка Бананіто вже зайшла.

Кіт подався до божевільні, де шмигнув у перше відчинене вікно, що виявилось кухонним. Там був один хлопчина, який мив підлогу. Побачивши кота, він закричав, що тут ніколи не лишається недоїдків. Цей хлопець був завжди такий голодний, що доїдав

усі залишки в мисках, не гребуючи й кістками від риби. Проганяючи kota, щоб він, бува, не схопив зібраних недоїдків, хлопець ненароком прочинив двері, що виходили у довгий коридор. Праворуч і ліворуч уздовж нього тяглися палати для божевільних, або, точніше, ув'язнених. У одній з палат Шкандибчик побачив кошенят тітки Кукурудзи і, на свій великий подив, доброго собаку Дружка. Вони спали, поклавши голови на хвіст одне одного. У тій же палаті був Калімеро Вексель.

У глибині коридору була загальна палата, в якій спала щонайменше сотня людей. Серед них були тітка Кукурудза й Ромолетта.

Кіт знайшов художника, бо побачив крізь оглядове віконце в дверях. Шкандибчик проник всередину і розбудив Бананіто. Кіт запропонував свої лапи, і художник намалював все для втечі. Від Шкандибчикової лапи залишився зовсім не придатний ні на що недогризок. Друзі хотіли забрати і Кукурудзу з Ромолеттою та кошенятами, але прокинулася варта. Кіт і художник кинулися до кухні, де ще був той хлопчина. Він так розізлився на kota і так боявся, що він поцупить у нього недоїдки, що й не звернув уваги на Бананіто. А Бананіто тим часом пристебнув намальований парашут, приготував човен і взяв на руки Шкандибчика. Аж коли Бананіто вистрибнув разом із Шкандибчиком з вікна, у хлопчини закралася підозра, що тут щось негаразд. Щоб не вскочити в якусь халепу, хлопчик вирішив казати, що нічого не бачив. Невдовзі втечу Бананіто виявили.

Бенвенуто Ніколи-Не-Сідай, що вчасно розгадав Шкандибчиків намір, уже чекав на втікачів. Він посадив їх у свій візок і накрив ганчір'ям. Стражникам, що зупинили його, він показав рукою у протилежний бік. А сам сказав, що він лахмітник і присів тут відпочити. Щоб стражники не запідозрили, що він і справді стомився, старий лахмітник присів на дишло візка і закурив люльку. Бідолашний Бенвенуто! Адже він добре знав, що від цього посивіє ще дужче.

На превеликий жаль, саме в цю мить у Шкандибчика залоскотало в носі. Тож він не стримався і чхнув, та ще так гучно і сильно, що знялася ціла хмарка пилу. Щоб не видати своїм чмихом Бананіто, Шкандибчик вирішив зістрибнути з візка і дременути. Варта кинулась за котом. Шкандибчик радісно подумав: "Якщо вони ганятимуться за мною, то дадуть спокій Бенвенуто й Бананіто".

Кіт щодуху мчав містом, а за ним гналися стражники. Ось уже й майдан перед королівським палацом, а посеред нього колона, на якій Шкандибчик колись спокійно провів ніч. Замість того, щоб тільки схопитися за колону й видертися на її маківку, Шкандибчик з розгону вліпився в колону і знову став контурним рисунком kota з трьома лапами.

А Бенвенуто тим часом підкочував свого візка все ближче додому, раз по раз зупиняючись перевести дух. Коли він виїжджав із дому, йому було вісімдесят, а зараз, певно, перевалило за дев'яносто. Біля свого дому він покликав Бананіто, але той уже спав у ганчір'ї.

Стислий переказ по главах, автор переказу: Світлана Перець.

СКАЖІТЬ ВОСТАННЄ: "ПРОЩАВАЙ!" БЕНВЕНУТО НІКОЛИ-НЕ-СІДАЙ

Бенвенуто, що саме будив художника, побачив вуличного нічного сторожа. Сторож мав якусь підозру, і ганчірник сказав, що розмовляє сам з собою і дуже стомився. Сторож запропонував сісти, і сам сів біля Бенвенуто.

Бенвенуто відчував, як з кожною хвилиною життя покидало його. Але йому нічого вже більше не лишалося, як мовчки слухати. А нічний сторож, увесь час зітхаючи, довгенько ще теревенив про свою важку роботу і своє важке життя.

Сторож подумав, що старий заснув, і пішов собі геть.

Тим часом Джельсоміно вдома заснув і співав у сні. Його голос виривався надвір і розбудив Бананіто. Художник кинувся до Бенвенуто, але той вже замовк навіки. Художник побіг по Джельсоміно. Друзі зрозуміли, що Бенвенуто помер. Джельсоміно сам заніс його на руках у будинок. Довелося покласти небіжчика просто на підлогу, бо ж ліжка чи канапи він не мав.

Поховали Бенвенуто через два дні після тих великий подій, про які ви ще нічого не знаєте і про які прочитаєте в наступних розділах. На похорон прийшли тисячі й тисячі людей, проте від горя ніхто не міг говорити, хоч багато кому було що розповісти про безліч добрих справ, які зробив за своє життя цей простий лахмітник. Саме на цьому похороні Джельсоміно вперше заспівав, нічого не розбивши.

Джельсоміно й Бананіто помітили, що нема Шкандибчика. Джельсоміно зрозумів, що кіт ускочив у халепу. Ніхто ще ніколи не бачив хлопця в такому відчаї. Та саме цієї миті йому саянула думка.

Тут Джельсоміно прийняв рішення: в'язнів звільнити — й божевільні кінець

У божевільні усі послули. Не спав тільки бідолашний кухарчук, що прибирав кухню. Йому не давав заснути постійний голод, і він цілими ночами бабрався у покидьках, шукаючи чогось їстівного. Невдовзі його увагу привернув один малий дивак – років на вісім, а то й менше, який, ставши посеред майдану, перед божевільнею, заходився співати. Стражники, вибігавши ніч за Шкандибчиком, спали як убиті.

Джельсоміно спочатку співав упівсили, щоб перевірити свої голосові зв'язки. Згодом набрав повні груди повітря і заспівав гучніше. Тут кухарчук роззявив від подиву рот, забувши про своє лушпиння. Цієї миті шибки у вікні, перед яким він стояв, посипалися і одна скалка мало не встромила йому в носа.

І відразу ж у різних місцях божевільні, на всіх поверхах забряжчали й почали вилітати одна за одною шибки. В'язні попрокидалися і з насолодою слухали Джельсомінову серенаду. Потім стали розлітатися на шматки й ґрати на вікнах. Коли директор божевільні почув, що сталося, він затремтів, мов у пропасниці. Він негайно викликав автомашину і, сказавши на ходу, що їде доповісти про все міністрові, утік на заміську дачу, кинувши своїх підлеглих. Вони теж повтікали.

Розвиднялося. Голос Джельсоміно виривався з більшою силою. Всі дерев'яні двері у божевільні розлетілися на друзки, а залізні так поскручувалися, що вже й не скидалися

на двері, і всі, що були замкнені за ними, повибігали в коридор. Вартові, санітари й наглядачі кинулися тікати. Невдовзі з усієї обслуги в божевільні не залишилося нікого, крім бідолашного кухарчука.

Ромолетта першою в палаті помітила, що всі наглядачі втекли. Вони з тіткою кинулися тікати. Вони взяли з собою і кошенят з Дружком.

Джельсоміно поки що облишив співати і в усіх, хто виходив на волю, запитував про Шкандибчика. Проте ніхто не міг дати йому втішної відповіді. Коли у божевільні не було нікого. Джельсоміно своїм голосом завалив будівлю. Кухарчук ледве втік. Над майданом пролунало гучне "слава!", і саме цієї миті зійшло сонце. Люди, що заповнили майдан, дружно підхопили Джельсоміно на руки і понесли його. А журналісти не змогли пробратися до нього й розпитати, як це йому вдалося голосом розвалити божевільню.

Тому інтерв'ю журналістам дав Калімеро. Він говорив, що він кіт, і нявкав.

Через годину після цих подій вийшов екстрений випуск газети "Витончений брехун". На всю її першу сторінку величезними літерами був надрукований заголовок:

НОВА НЕВДАЧА ТЕНОРА ДЖЕЛЬСОМІНО: І СВОЇМ СПІВОМ ЙОМУ НЕ ПОЩАСТИЛО ЗРУЙНУВАТИ БОЖЕВІЛЬНЮ.

Редактор тішився, що продасть багато газет. Але ніхто не захотів купити жодного примірника. Відтепер люди хотіли читати правду. Навіть пес редактора уже гавкав.

Це був кінець усякої брехні. Після зруйнування божевільні на волі опинилися сотні людей, котрі говорили правду, не рахуючи собак, які гавкали, котів, які нявкали, коней, які іржали, як цього вимагають закони зоології та граматики. Власники магазинів заходилися міняти етикетки на своїх товарах.

Джакомоне побачив рух людей і подумав, що треба виголосити промову. Ні придворні, ні король ще не знали, що сталося. Шпигуни не повідомили їм про останні події, бо всі порозбігалися, шукаючи собі безпечних схованок. У палаці короля Джакомоне коти ще й досі гавкали. Та це були останні нещасні коти у всьому королівстві.

І ДЖЕЛЬСОМІНО ТАК ЗАСПІВАВ, ЩО ДЖАКОМОНЕ П'ЯТАМИ НАКИВАВ

Поки король чекав, коли слуги розчинять перед ним скляні двері, щоб йому вийти на балкон, голос Джельсоміно почав робити свою справу: скло в дверях дзенькнуло й посипалося на підлогу. Згодом розсипалося дзеркало.

Міністри, адмірали, камергери та придворні кинулись тікати. Біля Джакомоне залишилося тільки двоє слуг, що мали відчиняти й зачиняти скляні двері, які ведуть на балкон. Джакомоне вигнав їх і вернувся до своєї кімнати, поскидав усе королівське вбрання й надів костюм простого городянина. Він пошив його колись для того, щоб невпізнаним блукати по місту. Перуку він теж скинув. Джакомоне вирішив вийти з палацу через свій прекрасний парк. Джакомоне вдихнув ще раз аромат королівського парку, потім відчинив потайні дверця, які виходили в глухий провулок, і, пересвідчившись, що нікого не видно, швидко минув його і опинився на майдані, де вирував натовп, що захоплено аплодував Джельсоміно.

У коричневому костюмі, з лисою головою та з валізою в руці Джакомоне скидався на мандрівного комерсанта. Король побачив, як його улюблений балкон розлетівся на шматки, а невдовзі й весь палац упав.

Один чоловік на майдані звернувся до Джакомоне і похвалив його лисину. Чоловік говорив, що з такою лисиною можна навіть бути президентом у їхньому клубі лисих. Але Джакомоне вирішив забратися геть. У валізі сумно шурхотіло двадцять перук. Джакомоне простував до річки, щоб попрощатися з життям. Але, вийшовши на крутий берег, він передумав. Розкрив валізу, повитягав звідти свої перуки й одну за одною повкидав у воду. Однак перуки не втонули. Ще того самого дня їх повиловлювали хлопчачи, які бешкетували на річці. Вони повисушували перуки на сонці, потім понатягали їх на голови і влаштували барвистий похід. Отак веселими розвагами та співом був відзначений кінець кривавого правління короля Джакомоне.

А поки Джакомоне іде назавжди, і треба сказати, йому добре поталанило, бо він ще може стати якщо не президентом, то хоча б секретарем шанованого клубу лисих, — ми з вами тим часом знову завітаємо на майдан.

Тут Джельсоміно дспівав пісню. Люди попросили хлопця зруйнувати і колону. І тут Джельсоміно, глянувши на колону, побачив добре знайомі йому обриси кота з трьома лапами... Хлопець покликав: "Шкандибчику!". Шкандибчик відокремився від колони, стрибнув на землю і, накульгуючи, підбіг до Джельсоміно. До друзів приєднався і Бананіто. Трьом друзям, які щойно зійшлися до купи знову, треба ще так багато розповісти один одному. Тому краще залишити їх самих.

А колона лишилась нагадувати людям про ті часи, коли цією країною правив великий брехун.

Стислий переказ по главах, автор переказу: Світлана Перець.

Авторські права на переказ належать Укрлібу.

ЩОБ ДАРЕМНО КРОВ НЕ ПРОЛИВАТИ, КРАЩЕ МАТЧ УНІЧІЮ ЗІГРАТИ

Не відомо, чи Джакомоне став порядною людиною, чи піратські ноги знову вивели його на кривий шлях.

Джельсоміно почував себе кепсько, бо зруйнував палац, адже Джакомоне все одно втік би, навіть коли б хлопець повибивав тільки шибки. Але Бананіто відновив палац на свій смак, витративши на це кілька аркушів паперу та коробку фарб.

Тітку Кукурудзу призначили директором інституту бродячих котів. Ромолетта знову стала ходити до школи, і сьогодні, мабуть, вона сидить не за партою, а за вчительським столом, бо їй дуже хотілося бути вчителькою.

Через кілька днів після втечі короля Джакомоне відбувся футбольний матч з іншою країною, з якою планував воювати Джакомоне.

Джельсоміно уболівав за свою команду. Його так захопила гра, що він не стримався й закричав із трибуни: "Давай! Давай!" І м'яч відразу ж опинився в сітці воріт супротивника. Але хлопець був такий чесний, що одразу ж забив гол у протилежні ворота. На його місці ви, либонь, зробили б так само.

*Стислий переказ по главах, автор переказу: Світлана Перець.
Авторські права на переказ належать Укрлібу.*